

Contentious Politics Studies

Forskningsfältet social och politisk konfrontation på
frammarsch i Skandinavien

Andrés Brink Pinto, Martin Ericsson & Stefan Nyzell

På senare år har från skandinaviskt håll ett tydligt intresse börjat växa fram för det amerikanska forskningsfältet Contentious Politics Studies (CPS). Under det tidiga 2000-talet har en rad artiklar, antologier, avhandlingar och monografier med avstamp i detta forskningsfält sett dagens ljus.¹ Flera bokprojekt är därtill på väg att avslutas inom snar framtid.² Särskilt Öresundsregionen med historiker och sociologer vid Köpenhamns universitet, Lunds universitet och Malmö högskola har visat sig vara en viktig samlingspunkt för sådan forskning. Radikala nätverket vid Historiska institutionen i Lund har samlat forskare från denna del av Skandinavien till en rad seminarier och workshops vilka resulterat i flera olika artikel- och bokprojekt.³

En annan viktig forskningsmiljö i Sverige inom fältet är Göteborgs universitet med Forum för forskning om civilsamhälle och sociala rörelser (CSM) på Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap samt forskargruppen Resistance Studies på Institutionen för globala studier. I Norge finns en sådan forskningsmiljö bland historikerna vid Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH), Universitetet i Oslo.⁴

En viktig utgångspunkt för en stor del av den forskning som bedrivits i Öresundsregionen har varit att kritiskt omvärdera uppfattningen att de skandinaviska länderna präglats av harmoni och endräkt. I Sverige har djupt rotade begrepp som ”folkhemmet” och ”den svenska modellen” satts under lupp. Kritiken har ofta gått ut på att skandinavisk historieskrivning tenderat att vara teleologisk, det vill säga den har skrivits i backspegeln. Forskningen har utgått från det moderna välfärdssamhällets framgångshistoria och skapat en historisk självbild där harmoni och samförstånd alltid har varit rådande.⁵

Genom att låta sig inspireras av den amerikanske historikern och sociologen Charles Tilly och dennes teoribildningar inom CPS-fältet har svenska och danska forskare börjat ifrågasätta och utmana denna historieuppfattning. Det handlar inte så mycket om att helt förkasta betydelsen av folkhem och välfärdsstat som om att kritiskt granska och nyansera desamma. När forskare väl börjat skrapa på ytan framträder tveklöst ett förflutet där sociala och politiska konfrontationer (stundtals våldsamma sådana) varit framträdande

beståndsdelar i framväxten av det demokratiska välfärdssamhället.⁶

Att CPS-fältet på allvar kan sägas ha börjat göra avtryck i den skandinaviska forskningen inom ämnesdiscipliner som historia, sociologi och statsvetenskap gör att det kan vara på sin plats att här ge en kort översikt av fältet.

Det engelska begreppet "contention" är inte alldeles lätt att översätta till något av de skandinaviska språken på ett sätt som fullt ut fångar originalspråkets innebörd. "Omtvistad", "stridslysten" och "bråkig" är tre möjliga översättningar. En engelsk synonym skulle vara "heated disagreement". Följden av svårigheten att hitta någon riktig bra översättning har generellt lett till två olika lösningar. Ibland har begreppet helt enkelt inte översatts alls utan behållits i originalspråk. Denna lösning medför samtidigt att det blir språkligt otympligt.⁷

I andra fall har olika alternativa begrepp kommit att ersätta det engelska originalet. Argumentet har då ofta varit att begreppen visserligen inte är direkta översättningar men sådana som bättre fångar originalbegreppets konnotationer eller det sätt på vilket begreppet är tänkt att användas i den aktuella studien.⁸

Samtidigt har det uppstått problem då några av dessa alternativa begrepp redan förekommer inom det amerikanska CPS-forskningsfältet, men då med specifikt avgränsade betydelser. Denna begreppsliga spretighet är problematisk, inte minst i perspektivet att det på längre sikt blir svårare att se övergripande helheter i det växande antal delstudier som genomförs på olika håll i Skandinavien. Det är helt enkelt lätt att tala förbi varandra om de begrepp som formar den teoretiska utgångspunkten inom fältet tillåts spreta i alltför hög grad. Liknande diskussioner har förekommit i det internationella forskningsfältet och dessa har varit en av drivkrafterna bakom användandet av det samlande begreppet "contentious politics" bland amerikanska forskare.⁹

Det finns således all anledning att belysa detta fält av idag utifrån ett skandinaviskt perspektiv samt ta fasta på några av de utmaningar som väntar forskare i fältet.

Denna artikel har tre syften:

- För det första avser den introducera det amerikanska forskningsfältets historiografi från 1990-talet fram till i dag samt några av dess viktigaste teoretiska perspektiv.
- För det andra avser den att ganska handfast ta tag i den stundtals svårhanterliga begreppsdiskussionen och argumentera för vikten av att etablera en gemensam begreppsdefinition för de skandinaviska språken.

- För det tredje avser den visa på ett forskningsfält på frammarsch i Skandinavien i det tidiga 2000-talet.

Contentious Politics Studies – en historiografisk bakgrundsteckning

Utan någon tvekan utgör den amerikanske sociologen Charles Tilly CPS-fältets fixstjärna. I en rad artiklar och monografier från mitten av 1980-talet fram till sin död i april 2008 etablerade Tilly forskningsfältet med dess begreppsliga, teoretiska och metodologiska utgångspunkter. Tilly disputerade i sociologi vid Harvard University 1958 med avhandlingen *The Social Background of the Rebellion of 1793 in Southern Anjou* vilken följdes upp av böcker som den i samtiden hyllade *The Vendée* (1964) och *The Rebellious Century 1830–1930* (1975).¹⁰ Redan i de två senare verken hade Tilly etablerat det perspektiv med makrohistorisk förändring över långa tidscykler som skulle komma att känneteckna hans forskargärning. Under de två följande decennierna kom sedan ett antal verk som etablerade det teoretiska och metodologiska ramverk som sedermera skulle komma att känneteckna CPS-fältet.

Särskilt *Popular Contention in Great Britain 1758–1834* (1995) gjorde ett bestående avtryck i det internationella forskarsamhället. Boken var resultatet av ett synnerligen omfattande forskningsprojekt om formerna och uttrycken för huvudsakligen folkliga protester och deras förändring över dryga åttio års tid i det industrialiserande Storbritannien. Det som gjorde denna studie verkligt banbrytande var att den på ett tydligt sätt kombinerade den longitudinella makrohistoriska strukturanalys som kännetecknat Tillys tidigare arbeten med en kulturanalys, karakteriserad av kontextuell komplexitet. Det hela var ett gynnsamt möte mellan amerikansk sociologisk strukturalism och europeisk kulturanalytisk samhällshistoria. Särskilt de brittiska historiematerialistiska forskare – med namn som George Rudé, E. J. Hobsbawm och E.P. Thompson – som från 1960-talet och framåt hade undersökt samma sorts folkliga protestyttringar som intresserade Tilly kom att få en avgörande betydelse för den senares forskning. Den kulturanalytiskt grundade historieskrivning som framför allt karaktäriserade E. P. Thompson kom således på ett synnerligen avgörande sätt att påverka Tilly.¹¹

Den senare släppte visserligen aldrig sin strukturalistiska grund men kom på ett framgångsrikt sätt att kombinera denna med ett aktörsperspektiv där historisk förändring förklaras genom aktörer och deras praktiker vilka interagerar inom strukturerna och därmed över tid förändrar dessa. Denna teoretiska ansats kom att utgöra själva huvudargumentet i Tillys

kanske viktigaste enskilda bidrag till forskningsfältet; tanken på konfliktrepertoarer som historiskt kontextuella kulturella system vilka visserligen formar de historiska aktörernas praktiker men som samtidigt innebär att praktikerna på innovativa sätt medför systemförändringar över tid. Det var just sådana förändringar av konfliktrepertoaren i samband med agraromvandling, urbanisering och industrialisering av det brittiska samhället som utgjorde Tillys huvudargument i *Popular Contention in Great Britain 1758–1834*.¹² Det är också denna bok som framför allt gjort att Tilly vunnit inesteg i det skandinaviska forskningsläget. Det framgår mycket tydligt i en rad avhandlingar och antologier från det tidiga 2000-talet att denna utgör en viktig ingång för forskare att närma sig CPS-fältet.¹³

I Sverige fanns under det tidiga 2000-talet en historikermiljö i Lund, Malmö och Växjö som tilltalades av brittisk historiematerialism och i detta sammanhang inte minst E. P. Thompson. För forskare i denna miljö blev det teoretiska mötet mellan Charles Tilly och E. P. Thompson som så tydligt framgick i Tillys bok från 1995 en synnerligen viktig inspirationskälla till forskningen vilket i sin tur bidragit till det växande intresset för fältet i dag.¹⁴

Samtidigt har CPS-fältet vuxit betydligt i det internationella perspektivet sedan mitten av 1990-talet. Medan Tilly har fortsatt att beforska fältet har andra internationellt inflytelserika forskare blivit en del av detta och därmed bidragit till dess etablering som en av de mest betydelsefulla inriktningarna inom det vidare fältet sociala konflikter i världen.

De mest centrala verken inom CPS-forskningsfältet kan sägas vara följande:

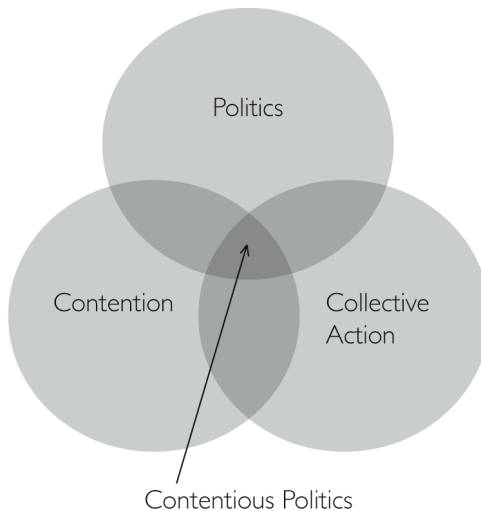
- Charles Tilly, *The Contentious French*, 1986
- Sidney Tarrow, *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*, 1994
- Charles Tilly, *Popular Contention in Great Britain 1758–1834*, 1995
- Doug McAdam, Sidney Tarrow & Charles Tilly, *Dynamics of Contention*, 2001
- Charles Tilly & Sidney Tarrow, *Contentious Politics*, 2007
- Charles Tilly, *Contentious Performances*, 2008
- Sidney Tarrow, *Language of Contention*, 2013

Sedan det sena 1990-talet har Charles Tilly samarbetat mycket nära två andra amerikanska forskare, sociologerna Doug McAdam och Sidney Tarrow. Deras *Dynamics of Contention* (2001) kom att utgöra den grund

på vilken forskningsfältet vilar i dag. Internationellt sett har detta forskningsfält vuxit högst betydligt på senare år. En viktig orsak till det är sannolikt fältets utpräglad flervetenskapliga karaktär som verkar tilltala forskare från många olika humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga discipliner. På senare år har influenser från såväl den språkliga vändningen som den spatiala vändningen gjort högst märkbara avtryck på fältet. Det är ingalunda en slump att såväl Charles Tilly som Sidney Tarrow i sina senaste böcker intresserat sig för såväl temporala som spatiala aspekter av den konfrontativa handlingens språkbruk – eller med Tarrow's egna ord "the language of contention".¹⁵

Contentious Politics – en begreppsdiskussion

Begreppet "contentious politics" definieras i ett flertal monografier från det tidiga 2000-talet där Charles Tilly antingen är författare eller medförfattare. Den senaste definitionen författad av Tilly återfinns i *Contentious Performances* från 2008 där han menar att begreppet "involves interactions in which actors make claims bearing on someone else's interests, in which governments appears either as targets, initiators of claims, or third parties."¹⁶ Med denna definition avser Tilly den analytiska skärningspunkt som uppstår när begreppen "contention", "collective action" och "politics" överlappar varandra.

Figur 1: Den analytiska skärningspunkt som uppstår när begreppen "contention", "collective action" och "politics" överlappar varandra (Tilly & Tarrow 2007, s. 7)

Det svåröversatta begreppet "contention" skulle således i grund och botten kunna sägas handla om att ställa krav som i direkt mening berör någon annans intressen. Sådana krav i sociala interaktioner människor emellan menar Tilly utgör ett fundamentalt inslag i det sociala livet. Det är när kraven sedan omsätts i handling som något intressant händer. Dessa kollektiva aktioner definierar Tilly som "coordinated efforts on behalf of shared interests". När olika aktörer möter varandra med krav och/eller motkrav utifrån motstridiga intressen uppstår interaktioner präglade av konfrontativ handling. Här finns det anledning att stanna till och reflektera över möjligheten att etablera en gemensam begreppsdefinition för de skandinaviska språken. Så här långt handlar det om vad som kan definieras som "social konfrontation". En sådan definition tar således hänsyn till såväl de gemensamt artikulerade kraven som en kollektivt handlande aktör riktar mot någon annan aktör, liksom den konfliktfyllda interaktionen mellan dessa aktörer som detta handlande leder fram till. I figuren över den analytiska skärningspunkten mellan de centrala begreppen ersätter vi i översättningen helt enkelt "contention" med "konfrontation", väl medvetna om det begreppsliga ingreppet vi gör. Men själva ordet "konfrontation" fångar enligt vår mening upp viktiga konnotationer i originalspråket av någonting samtidigt både konfliktfyllt och relationellt i det direkta mötet människor emellan.

Här bör särskilt understrykas att Tilly med "contentious politics" inte endast avser konfrontativt handlande aktörer som ställer krav riktade mot statsmakten. En fabrik med strejkande arbetare i konflikt med sin arbetsgivare eller en lokalt förankrad miljö rörelse i konflikt med ett kemikaliedumpande multinationellt företag kan mycket väl vara inbegripna i sådana konfrontationer. Konfrontationer kan lika väl vara sociala som renodlat politiska till sin karaktär. Det Tilly och hans samarbetspartners inom CPS-fältet kanske framför allt vände sig mot var dock tendensen bland sociala rörelseforskare att särskilja konfrontativt handlande aktörer från det politiska fältet. Detta forskningsfält kan ses som ett mycket ambitiöst försök att etablera ett nytt globalt forskningsprogram utifrån föresatsen att det inte går att avgränsa sådant konfrontativt handlande från den institutionaliserade politiska sfären. Tvärtom utgör de tillfällen då konfrontativ handling överskrider gränsen till det politiskt institutionella viktiga ingångar till analys för Tilly.¹⁷ Själva begreppet "contentious politics" bygger med andra ord på tanken att det är eftersträvansvärt att överbrygga en sådan uppdelning samtidigt som detta formuleras kring ett centralt begrepp som tydligt signalerar ett i grund och botten relationellt perspektiv.¹⁸

Centrala teoriaspekter i CPS-fältet

Det aktuella forskningsfältet är alltför omfattande för att vi här ska ha möjlighet att sammanfatta de teoretiska utgångspunkterna på ett mer genomgående sätt. Vi vill i stället lyfta fram och betona ett urval centrala teoriaspekter.

För Tilly med efterföljare är staten en central aktör i samband med händelser präglade av kollektiv konfrontativ handling. Det senare inte minst eftersom statsapparaten kan ge vissa grupper i samhället fördelar i form av resurser eller maktmedel och således gynna dessa; bestämma lagar och regler för vilka former och uttryck av kollektivt handlande som är förbjudna, tolererade eller föreskrivna samt utifrån sådana regelverk och tolkningar avgöra vilka av dessa händelser som tillåts fortgå alternativt ska bemötas med statens repressiva motåtgärder.¹⁹ Tilly menar att statsmakten i de allra flesta fall blir involverad i kollektivt konfrontativa händelser – åtminstone som tredje part i konflikten – när i grunden sociala konflikter mellan aktörer med motstridiga intressen övergår till konfrontativ interaktion dem emellan. Statens centrala roll i sammanhanget gör att händelser av konfrontativt handlande i många fall går över gränsen till den politiska sfären vid någon tidpunkt i en händelseutveckling.²⁰

Statsmakten är även central för så kallade politiska möjlighetsstrukturer vilka på många sätt kan förklara varför vissa typer av kollektiv handling är effektivare än andra i en given temporal samhällskontext. Svaga stater öppnar exempelvis upp för betydelsen av kollektiva konfrontativa aktioner. Demokratiska stater kan kanalisera en betydande andel av eventuella missnöjesyttringar hos sin befolkning genom delaktighet i de allmänna valen och därmed minska förekomsten av uppblussande konfrontationer. Denna del av teoribildningen har sina rötter i den så kallade resurs-mobiliseringsskolan men har vidareutvecklats inom CPS-fältet under de senaste decennierna.²¹ Vad teoretiseringen kring politiska möjlighetsstrukturer kan bidra till är exempelvis att svara på frågan varför 1960-talets internationella miljö rörelse utvecklades i så olika riktningar; till professionella lobbyorganisationer i USA, till ett regeringsdugligt politiskt parti i Tyskland, och till att fortsatt utgöra en social rörelse om än med nära kopplingar till det franska socialistpartiet. Ur ett möjlighetsstrukturellt perspektiv visar exemplet ovan således att sociala rörelser med liknande ideologiska utgångspunkter och politiska bevakelsegrunder över tid genom att ha olika handlingsutrymmen kommit att utvecklas på olika sätt beroende på de nationellt betingade förutsättningarna.²²

Samtidigt finns det härvidlag all anledning att höja ett varningens finger. En alltför mekanisk användning av politiska möjlighetsstrukturer

som analytiskt verktyg riskerar att låsa fast forskaren i något som liknar historisk determinism, där förklaringsmodellerna alltför ensidigt kopplas till aktörens handlingsutrymme i de rådande samhällsstrukturerna.²³ I detta sammanhang är det relevant att betona bidraget från den amerikanske sociologen William H. Sewell Jr. till CPS-fältet. Sewell menar att strukturer visserligen sätter ramarna för aktörernas handlingsutrymme, men att samma aktörer genom sina praktiker gradvis förändrar strukturerna och därmed även ramarna för handlingsutrymmet. På så vis äger förändringar av det konfrontativa handlandet rum över tid.²⁴

Tilly är inne på exakt samma linje när han talar om konfliktrepertoarens förändring över tid och rum. Han menar att det vid varje kollektivt handlande finns ett ganska stort mått av förutsägbarhet kring vilken typ handlingar som kommer att utföras. På samma sätt finns ett potentiellt mycket stort antal gemensamma handlingar som skulle kunna genomföras men som alls inte äger rum. I den över tid återkommande förekomsten av vissa handlingar, men inte andra, går det att utmejsla konfliktrepertoarer i förändring, menar Tilly. Att demonstrera, att ockupera ett hus, att kasta sten, att skrika glåpord, att strejka, att sjunga sånger – alla sådana handlingar kan ses som former och uttryck vilka mycket väl kan ingå i konfliktrepertoaren. Men konfliktrepertoarens olika former och uttryck växer fram eller försvinner i specifika historiska kontexter. Således blev strejken en viktig sådan form av kollektivt handlande med ett stort register av olika uttryck i samband med det framväxande industrisamhället medan andra former som varit vanliga i jordbrukssamhället – exempelvis att bränna avbilder och låta missdådare i lokalsamhället förevisas ridandes baklänges på en åsna till allmänt löje – inte längre blev lika relevanta och försvann från konfliktrepertoaren.²⁵

Konfliktrepertoarbegreppet är ett väl fungerande analytiskt redskap eftersom det låter oss se och förstå mönster av kollektivt konfrontativt handlande och hur de förändras över tid. Tilly liknar konfliktrepertoarer vid det sätt som en jazzensemble spelar sin i hög grad improviserad musik. Vi kan på förhand veta ungefär vilken form uppträdandet (repertoire) kommer att ta – vi kan exempelvis vara ganska säkra på att det inte kommer uppföras någon tysk marschmusik – men inom de ramar som den musikaliska ensemblen satt upp för sig själva har de enskilda musikerna en ganska stor frihet att styra framträdandets förlopp. Så fort någon av musikerna tar de första tonerna av en melodi så kan de andra musikanterna genast identifiera och ackompanjera denne genom sina egna bidrag och därmed skapa det för stunden helt unika musikstycke som kommer till uttryck när de spelar (performance). Liknelsen med en jazzorkesters repertoar och framträdande är tacksam eftersom den låter oss förstå de relationella inslagen mellan medlemmarna inom gruppen. Liknelsen är även tacksam eftersom den leder tanken rätt

kring vad en konfliktrepertoar inte är. Jazzensemblens framträdande låter aldrig helt lika från en gång till en annan, det skiljer sig på ett avgörande sätt från en förinspelad konsert. I de små förändringarna i framträdandet finns utrymmet för repertoaren att förändras över tid. Stundtals kan sådana förändringar vara snabba och genomgripande – en ny medlem av ensemblen tillför något helt nytt musikaliskt. Men ofta sker denna förändring närmast obemärkt och kan bara skönjas vid en jämförelse mellan två tidpunkter med långt mellanrum. Vidare är det dock så att det trots föränderligheten finns ett betydande mått av strukturell förutsägbarhet i konfliktrepertoarerna.²⁶

Däremot fångar liknelsen med jazzmusikerna inte riktigt det inneboende antagonistiska förhållande som återfinns i begreppet konfliktrepertoar. Här vill vi i stället lansera en annan liknelse, slagsmålet. I ett slagsmål, oavsett om det sker i formellt organiserade former innanför en tydligt avgränsad tävlingsring eller i samband med någonting som plötsligt uppstår i en krogkö, finns relativt tydliga ramar för vilken typ av handlingar som är möjliga att genomföra. Inte sällan har slagsmålet också en inbyggd dramaturgi med mer eller mindre överenskomna regler för hur slagskämparna bör gå tillväga och när händelsen är att betrakta som slut. De inblandade har också, beroende på träning och tidigare erfarenheter, en viss uppsättning beprövade tekniker till sitt förfogande. Men det avgörande för vår liknelse är att slagsmålet både är antagonistiskt – det går ut på att besegra sin motståndare – och någonting relationellt. Vilken typ av agerande under slagsmålet som är mest effektivt avgörs i allra högsta grad av motståndarens agerande. En serie återkommande möten mellan två slagskämpar medför även att de anpassar sina strategier och tekniker utifrån erfarenheterna från de föregående mötena. Till detta kan läggas att ett slagsmål, liksom konfrontativa handlingar, ofta har en publik som håller på den ene eller andre av slagskämparna. Under vissa omständigheter kan dessa åskådare även tänkas gå från att vara passiva åskådare till att bli aktiva deltagare i slagsmålet. Liksom vid ett krogslagsmål kan den konfrontativa interaktionen sluta med ett polisingripande. Det senare kan, utifrån polisen egen bedömning, vara mer eller mindre repressivt beroende på de aktuella omständigheterna. Här finns slutligen en skillnad mellan den legala boxningsringen och det illegala krogslagsmålet. Vad som i en given kontext bedöms vara ett förbjudet, tolererat eller föreskrivet slagsmål har en helt avgörande betydelse för den som har i uppgift att upprätthålla ordningen. Även om Tilly själv delvis var bekymrad över att konfliktrepertoarbegreppet blivit så etablerat – han efterfrågade någon som kunde utmana begreppet och därmed utveckla eller förkasta det – är det utan tvekan så att många forskare i fältet finner begreppet synnerligen användbart.²⁷

Tilly identifierar ett antal grundläggande utgångspunkter som kan hjälpa forskaren att identifiera konfliktrepertoarer:

- Det går att karakterisera de handlingar som genomförs till ett begränsat antal återkommande och väldefinierade former och uttryck.
- De kollektiva handlingar som används har tydliga gränser för vad som anses vara möjligt eller tillåtet – trots att aktörerna skulle kunna utföra vissa typer av handlingar så gör de inte det.
- För en given uppsättning aktörer förändrar sig de kollektiva handlingarnas former och uttryck gradvis mellan olika hän-delser.
- Deltagare ger tecken på att de är medvetna om förekomsten av en konfliktrepertoar genom att benämna möjliga handlingar, referera till förflutna handlingar, ge instruktioner på förhand eller förutse varandras eller motpartens handlingar.
- Antagonistiska aktörer med starka historiska och sociala kopplingar uppvisar en liknande uppsättning av former och uttryck i sina handlingar.
- Nya sätt att agera kollektivt uppkommer huvudsakligen genom innovation inom redan existerande former och uttryck av kollektiv handling.

En viktig aspekt är hur konfliktrepertoarer får en spridning över tid och rum. Något övergripande går det att skilja mellan direkta och indirekta former av spridningsförlopp.²⁸

De direkta formerna uppstår i det direkta mötet mellan människor. Det kan helt enkelt handla om mötet mellan aktörer från olika platser som förmedlar en repertoar från en plats till en annan. I exempelvis mer formellt eller vertikalt organiserade sociala rörelser (såsom konglomerat av partibildningar och fackföreningar) sprids konfliktrepertoarer ofta genom förtroendevalda och/eller avlönade funktionärer som implementerar nya sätt att handla konfrontativt ovanifrån.²⁹ Men även inom horisontellt organiserade så kallade nya sociala rörelser (såsom miljörörelser, fredsrörelser eller rättviserörelser) går det att identifiera centralt placerade aktörer (rörelseentreprenörer) med stort inflytande över hur spridningen sker och förloppet gestaltar sig. Den påtagligaste formen av direkt spridning är annars den där en större mängd aktörer ges tillträde till en gemensam arena där de genom sitt kollektiva handlande kan tillägna sig och vara innovativa inom konfliktrepertoaren.³⁰

De mer indirekta formerna av spridningsförlopp sker genom att mottagaren på olika sätt tar del av en medierad konfliktrepertoar. Oftast kanske detta sker genom olika typer av massmedia, men i en mer nutida kontext förefaller ny teknik i form av sociala medier spela en allt viktigare roll för den indirekta spridningen av konfliktrepertoarer. Det går också att argumentera för indirekt spridning som sker genom att en tredje part (förmedlare) för vidare erfarenheterna av konfliktrepertoarer från en plats till en annan utan att de kollektivt handlande aktörerna upprättar någon annan direkt kontakt med varandra.³¹

Tilly med flera betonar gärna vikten av den nationella kontexten för hur konfliktrepertoarer sprids. En bärande tes är att ju större likheter det finns i lokala temporala och spatiala kontexter och ju mer de aktörer som vill ta över en konfliktrepertoar genom att härma andra aktörer liknar de senare, desto större är möjligheten till ett spridningsförlopp.³² På samma sätt har det lyfts fram att ju större skillnader i temporal och spatial kontext det är mellan olika aktörer desto mindre är möjligheterna att ett spridningsförlopp skulle uppstå.³³ Detta resonemang är kopplat till tankefiguren att det finns avgörande regionala eller nationella politiska möjlighetsstrukturer, det vill säga att olika former och uttryck av konfrontativ handling direkt kan kopplas till de historiskt kontextuella förutsättningarna. Självklart finns det viktiga lärdomar att dra av sådana resonemang. Men det finns också betydande faror vid att förutsätta nationalstaten som den självklara enheten att studera konfrontativ handling utifrån. Som kulturgeografen David Featherstone tydligt har visat kan ett utpräglat analytiskt lokalt perspektiv och ett studium av hur olika aktörer förhåller sig till varandra över tid och rum vara en nog så framkomlig väg att gå.³⁴

Som historiskt intresserade sociologer arbetar Tilly med efterföljare ofta över långa tidsrymder där ett sätt att systematisera sociala konflikter är att upprätta stora databaser över konfrontativt handlande. Tilly menar att den minsta analytiska byggstenen för denna typ av arbete är händelsen respektive episoden, den sistnämnda förstadd som en avgränsad tidsperiod av kontinuerlig interaktion. Exakt hur tidsperioden ska avgränsas är en metodologisk fråga. Det går att utgå från deltagarnas egna erfarenheter och självförståelse, från officiella källors definition av vad som skett och från forskarens egna avgränsningar som kan bygga på likheter med tidigare analyserade konfrontationer. En serie sådana episoder som hänger samman, till exempel genom att vara nära i tid och rum, genom att de utgår från samma typer av krav eller genom att de refererar till varandra, bildar sedan vad Tilly kallar en kampanj. Själva definitionen av en social rörelse bygger enligt Tilly just på sammanhållningen mellan kollektivt handlande aktörer i sådana episoder som gemensamt ger upphov till kampanjer över

längre tidsrymder. Kampanjer kan i sin tur bilda mer omfattande cykler av konfrontation när de tenderar att sammanfalla med andra kampanjer av konfrontativt handlande.³⁵

Mot slutet av sin långa forskarkarriär kom Tilly att intressera sig allt mer för hur rummet påverkar och påverkas av konfrontationer. I första hand kretsar detta kring symbolisk geografi, där vissa platser i det urbana rummet tillskrivs större betydelse än andra samtidigt som staters reglerande av vissa platser avgör vilka typer av kollektivt handlande som går att genomföra. Här blir också olika aktörers anspråk på närvaro i rummet ytterligare ett sätt att ställa krav gentemot statsmakten. Det senare samtidigt som rumslig kontroll över specifika platser kan vara både en bricka i och ett resultat av konfrontativt handlande.

Det skandinaviska forskningsfältet av i dag

I artikeln "Sociale og politiske protester i Sverige i det 18. och 19. århundrede – en nyere forskningsoversigt" i *Arbejderhistorie* 2013:2 skriver den danske sociologen Flemming Mikkelsen att det "er et begyndende opbrud på vej i svensk historieforskning. En gruppe yngre historikere har [...] udfordret det svenske konservative historiesyn, som betoner nationalt sammenhold og social harmoni."³⁶ Att svenska forskare börjat utmana en historieskrivning som betonat samförstånd och underbetonat konflikter är helt riktigt, liksom att dessa forskare har hämtat inspiration från namn som E.P. Thompson, James C. Scott och Charles Tilly.³⁷ Samtidigt är det även riktigt att det svenska forskningsfält som Mikkelsen lyfter fram i sin artikel kan sägas utgöra en del av en större skandinavisk rörelse. Som inledningsvis underströks finns det i såväl Danmark och Norge som i Sverige ett framväxande forskningsfält som sammantaget är på väg att utvecklas till någonting synnerligen intressant. I Danmark har Flemming Mikkelsen (själv med bakgrund som doktorand i forskningsmiljön kring Charles Tilly) med tydlig inspiration från det amerikanska CPS-forskningsfältet bedrivit forskning helt i samma makrohistoriska tillika kvantitativa anda som utmärkte flertalet av Tillys främsta arbeten. Mikkelsen har tillsammans med sociologen René Karpantschof under de senaste åren bedrivit longitudinella studier av kollektiva aktioner i danskt 1800- och 1900-tal och framgångsrikt visat vikten av sådan grundforskning. Här kan också nämnas artiklar som "Folkelige protestbølger og demokrati i Danmark 1700 –2000", *Historisk Tidsskrift* 2013:2 samt "Vold, politik og demokrati i Danmark efter 2. Verdenskrig", *Arbejderhistorie* 2008:1. Med sin avhandling *Gaden og parlamentet. Kollektive aktioner, demokrati og den moderne politiks tilblivelse i Danmark 1835–1901* (2007) visade Karpantschof att även den konservativa danska historieskrivningen kunde utmanas genom forsk-

ning inspirerad av CPS-forskningsfältet. I Norge bedriver historiker som Knut Kjeldstadli, Hilde Sandvik och Idar Helle spjutspetsforskning inom det aktuella fältet. Här kan nämnas titlar som *Demokratisk teori og historisk praksis. Forutsetninger for folkestyre 1750–1850* (2010) och *Historier om motstand. Kollektive bevegelser i det 20. Århundret* (2010). I och med den CPS-inspirerade workshop som planeras av finska historiker i Åbo hösten 2015 är det troligt att även forskare från Finland inom kort kommer ansluta sig till detta framväxande forskningsnätverk.

Samtidigt ska det sägas att det självfallet inte endast är frågan om ett nytt forskningsfält. De svenska forskare som på senare år inspirerats av CPS-forskningsfältet har exempelvis inte varit de första som studerat sociala och politiska konflikter i Sverige. Sedan flera decennier tillbaka har det således producerats en tämligen omfattande mängd studier av hur den svenska allmogen utövade motstånd och protesterat mot sådant som skattetryck, soldatutskrivningar och andra pålagor från statsmakten under 1500-, 1600- och 1700-talen, former och uttryck av konfrontativ handling vilka betraktats som illegitima av den svenska överheten.³⁸ Men till saken hör att denna forskning ofta tidsmässigt har gjort halt vid sekelskiftet 1800 eller allra senast någonstans vid detta århundrades mitt. För den period av Sveriges historia som utgörs av de senaste etthundrafemtio till tvåhundra åren har forskningen sedan länge varit betydligt mindre omfattande. Det har förvisso funnits enstaka forskare som har uppmärksammat sociala konflikter och sociala rörelser även under denna senare tidsperiod. Exempelvis bör här självklart Rolf Karlboms numera närmast klassiska verk *Hungerupplopp och strejker 1793–1867* (1967) nämnas.³⁹ Karlboms forskning har utan tvekan inspirerat flera efterföljande historiker till fördjupade studier av hungerupplopp och andra former av kollektiv konfrontativ handling under 1800- och 1900-tal och har för många inom forskningsfältet utgjort en synnerligen viktig ingång till källmaterial och för att hitta fram episoder att studera.⁴⁰ Andra exempel på verk som inspirerat till fortsatt forskning är Jane Cedervists *Arbetare i strejk* (1980) och Björn Horgbys *Egensinne och skötsambet* (1993). Dessa enskilda forskningsinsatser gav emellertid aldrig upphov till ett forskningsfält i sin egen rätt. Det är först i det tidiga 2000-talet som ett växande intresse för sociala konflikter och sociala rörelser från svenska forskare gett upphov till en sådan samling av avhandlingar, antologier, artiklar och monografier att det på allvar går att tala om ett forskningsfält på frammarsch.⁴¹ På det hela taget verkar det som om denna utveckling har varit likartad i de övriga skandinaviska länderna. Eftersom skandinaviska forskare generellt sett har dålig inblick i forskningsläget i grannländerna – och då särskilt utifrån ett sydsvenskt perspektiv det norska forskningsfältet – ska en brasklapp läggas till här, men inget tyder på att Norge har

ett haft ett tidigare forskningsfält som sett påtagligt annorlunda ut än det sydiskandinaviska.

Den CPS-inspirerade forskning som producerats i det tidiga 2000-talet har med andra ord inte varit alldeles unik men det nya i forskningsläget är att vi nu på ett annat sätt än tidigare har kunnat knyta an till ett framväxande internationellt forskningsläge. Här vill vi avslutningsvis lyfta fram några drag i de senaste årens skandinaviska forskning samt sätta strålkastarljuset på framtida utmaningar för forskare inom fältet.

För det första har det framväxande skandinaviska forskningsfältet inneburit att sociala konfrontationer även under tidsperioden efter år 1850 i allt högre grad har gjorts till föremål för historiska och historiskt sociologiska studier.⁴² Forskningsfältets vetenskapliga fokus har därmed på ett tydligt sätt flyttats bort från tidsperioden 1500- till 1700-tal och mot ett större fokus på de sociala och politiska konfrontationer som ägt rum i det utifrån ett allmänskandinaviskt perspektiv skenbart fredliga och samförståndsinriktade 1900-talet. Den bedrivna forskningen har generellt sett varit tämligen tematiskt bred och har, för att endast ta några exempel, studerat sådant som demokratisering, arbetskonflikter, kampen om rätten till jord, antifascistiskt motstånd samt hungerupplopp.⁴³

För det andra har den svenska forskningen hittills nästan uteslutande studerat enskilda episoder snarare än längre kampanjer och/eller cykler av konflikt. Metoden har varit utpräglat kvalitativ med mikrohistoriska kulturanalytiska utgångspunkter. Det är något förvånande med tanke på att inspirationen från Tilly och CPS-forskningsfältet, med dess metodologiska utgångspunkter i longitudinella makrohistoriska undersökningar av konfliktrepertoarens förändring över tid. Inspirationen från CPS-forskningsfältet har med andra ord för svenskt vidkommande varit mer teoretisk än metodologisk till sin karaktär. Situationen ser som redan lyfts fram ovan helt annorlunda ut i Danmark, där kvantitativ forskning utifrån longitudinella studier på senare år utgjort en synnerligen framgångsrik forskningsansats. I såväl Danmark som Norge har demokratiaspekter kopplat till utomparlamentarisk kollektiv handling utgjort ett viktigt fält för studier. För svenskt vidkommande saknas i dagsläget helt sådana makrohistoriska perspektiv liksom synteser över sociala och politiska konfrontationer över tid och undersökningar om betydelsen av utomparlamentariskt agerande för demokratiseringen av det svenska samhället.⁴⁴

Här finns således en hel del synnerligen viktig forskning att göra för skandinaviska sociologer, historiker och andra humanvetare inom fältet. Och varför då begränsa synteserna och de makrohistoriska ansatserna till de enskilda nationalstaterna? Det framväxande CPS-forskningsfältet borde ha allt att vinna på komparativa ansatser och synteser med utgångspunkt i de angränsande länderna, eller på undersökningar där skandinaviska transna-

tionella regioner i sig får utgöra själva undersökningsområdet. En historisk studie med sådan gränsöverskridande ansats har bland annat gjorts av Andrés Brink Pinto och Johan Pries i deras studie av det antifascistiska motståndet i samband med firandet av trettionde november i Lund där aktivister från hela Öresundsregionen utgjorde en närvarande part.⁴⁵ Avslutningsvis kan i detta sammanhang även nämnas att ett transnordiskt bokprojekt just nu är på väg att avslutas där forskargrupper i Danmark, Sverige, Norge och Finland sedan ett par år tillbaka utifrån temat *Popular Struggle in Scandinavia, 1700–Present* har haft uppdraget att författat synteser över sociala och politiska konfrontationer i sina respektive länder.

Contentious politics studies: the history of socio-political confrontation on the rise in Scandinavia

In the last decade or so an increasing number of researchers in Scandinavia have become interested in the research field of contentious politics studies (CPS). The result has been a growing number of publications focusing on political contention. We have now reached the point where international research networks are being set up. Several interesting workshops and book projects are underway underscoring the rise of the field in Scandinavia. This article has three purposes: to introduce the field and its historiography from the 1990s to the present, along with its most important theoretical perspectives; to take on the thorny issue of translating the term contention into the Scandinavian languages, and indeed to argue for the importance of arriving at a workable definition of the term; and to survey the field as it stands in early twenty-first-century Scandinavia. In the article, the authors conclude that there are some district differences in the approach to the field in the three Scandinavian countries. In Sweden much of the research of the past decade or so has been micro-historical in approach, resulting in a number of in-depth studies of different episodes of contention. In contrast, the research done in Denmark has been largely macro-historical, focusing on longitudinal studies of contentious issues from the nineteenth to the twenty-first centuries. The authors argue here that much can be gained by researchers from these different approaches working together, influencing one another in terms of theory and methodology alike. In conclusion, the authors argue for the importance of transregional and/or transnational studies of political contention.

Keywords: contention, contentious politics, repertoire, performance, social movement.

Noter

- 1 Eva Österberg, (red.), *Socialt och politiskt våld. Perspektiv på svensk historia*, Lund, 2002; René Karpantschof, *Gaden og parlamentet. Kollektive aktioner, demokrati og den moderne politiks tilblivelse i Danmark 1835–1901*, København, 2007; Magnus Olofsson, *Tullbergiska rörelsen. Striden om den skånska frälsejorden 1867–1869*, Lund, 2008; Magnus Olofsson & Lars Edgren, *Political Outsiders in Swedish History, 1848–1932*, Newcastle, 2009; Mats Berglund, *Massans röst. Upplopp och gatubräk i Stockholm 1719–1848*, Stockholm, 2009; Stefan Nyzell, "Striden ägde rum i Malmö". *Möllerwångskravallerna 1926. En studie av politiskt våld i mellankrigstidens Sverige*, Malmö 2009; René Karpantschof & Martin Lindblom, (red.), *Kampen om ungdomshuset. Studier i et oprør, København*, 2009; Andrés Brink Pinto & Johan Pries, 30 november. *Kampen om Lund 1985–2008*, Lund, 2013; "Tema: Politiska protester", *Arbetshistoria* 2014:1–2.
- 2 Se exempelvis Andrés Brink Pinto & Martin Ericsson, *Att göra politik underifrån. Kollektiva konfrontationer i Sverige under 1900-talet*, under publicering; *Contention and Democracy in the Nordic Countries, c. 1750–2010*, René Karpantschof, Flemming Mikkelsen & Stefan Nyzell (red.), under publicering. En mycket inspirerande ansats till framtida makrohistoriska studier utgörs i sammanhanget även av den så kallade protestdatabas som för närvarande är under uppbyggnad på statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet (projektansvariga: Katrin Uba och Anders Westholm). Där samlas uppgifter om kollektiva aktioner i Sverige under åren 1980–2010, bland annat med tidningar som källmaterial.
- 3 Se exempelvis Edgren & Magnusson 2009; *Arbetshistoria* nr 2014:1–2.
- 4 Vidgar vi perspektivet till ett nordiskt sådant finns den även synnerligen intressant CPS-inspirerad forskning vid exempelvis Åbo Akademi i kretsen kring Nils Erik Villstrand. Se exempelvis: Matias Kaihovirta, *Oroliga inför framtiden. En studie av folkligt politiskt agerande 1900–1920 genom bruksarbetarna i Billnäs*. Opublicerat avhandlingsmanuskript i Nordisk historia vid Åbo Akademi, 2015. Avhandlingen kommer i tryck under 2015.
- 5 Denna samförståndsriktade historiesyn har kritiserats i bland annat Åsa Linderborg, *Socialdemokraterna skriver historia. Historieskrivning som ideologisk maktresurs 1892–2000*, Stockholm 2001; Roger Johansson, *Kampen om historien. Adalen 1931. Sociala konflikter, historiemedvetande och historiebruk 1931–2000*, Stockholm, 2001; Lars Berggren, "Går det att skriva arbetarhistoriska synteser?", *Historisk tidskrift* 2003:2; Edgren & Magnusson 2009; Nyzell 2009.
- 6 Linderborg 2001; Johansson 2001; Berggren 2002; Edgren & Magnusson 2009; Nyzell 2009. Se även Flemming Mikkelsen, "Sociale og politiske protester i Sverige i det 18. Og 19. Århundrede – en nyere forskningsoversigt", *Arbejderhistorie* 2013:2.
- 7 Se exempelvis Karpantschof 2007, s. 59–78.
- 8 Se exempelvis Olofsson 2008; Nyzell 2009; *Det stora elefantupploppet och andra berättelser från Sveriges bråkiga 1800-tal*, Andrés Brink Pinto & Magnus Olofsson (red.), Lund 2011; Brink Pinto & Pries 2013.
- 9 Doug McAdam, Sidney Tarrow & Charles Tilly, *Dynamics of contention*, Cambridge, 2003 (2001), s. 9–24. Se även Doug McAdam, John D, McCarthy & Mayer N. Zald, "Introduction: Opportunities, mobilizing structures, and framing processes – toward a synthetic, comparative perspective on social movements", i *Comparative Perspectives on Social Movements. Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*, Doug McAdam, John D, McCarthy & Mayer N. Zald (red.), New York 2005 (1996), s. 1–20.
- 10 För en kortfattad bakgrundsteckning av Charles Tilly, se Stephen K. Sanderson,

- Revolutions. A Worldwide Introduction to Social and Political Contention*, Boulder 2010 (2005), s. 234–236.
- 11 Charles Tilly, *Popular Contention in Great Britain 1758–1834*, Cambridge 1995, s. 1–54; Charles Tilly, *Contentious performances*, Cambridge 2008, s. 62–87; Sidney Tarrow, *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*, Cambridge 2011 (1994), s. 17–18.
- 12 Tilly 1995, s. 1–54. Se även McAdam, Tarrow & Tilly 2001, s. 124–159; Charles Tilly & Sidney Tarrow, *Contentious Politics*, Boulder 2007, s. 45–67; Tilly 2008, s. 31–61.
- 13 Karpantschof 2007; Berglund 2009; Nyzell 2009; Brink Pinto & Olofsson (red.) 2011; Brink Pinto & Pries 2013.
- 14 En annan sådan viktig amerikansk teoretiker i fältet som haft stor betydelse för forskningsmiljön i Lund/Malmö är James C. Scott och dennes arbeten om motståndets historia. Se exempelvis: James C. Scott, *Domination and the Arts of Resistance*, London 1991; James C. Scott, *Weapons of the Weak. Everyday Forms of Peasant Resistance*, New Haven 1985.
- 15 Tilly 2008; Tarrow 2013.
- 16 Tilly 2008, s. 5.
- 17 McAdam, Tilly & Tarrow 2001, s.4–37.
- 18 McAdam, Tilly & Tarrow 2001, s. 3–37. Se även McAdam, Tilly & Tarrow 2001, s. 22–24. Se även Michael P Hanagan, Leslie Page Moch & Wayne te Brake, "Introduction. Challenging Authority. The Historical Study of Contentious Politics", i *Challenging Authority. The Historical Study of Contentious Politics*, Michael P Hanagan, Leslie Page Moch & Wayne te Brake (red.), Minneapolis 1998, s. ix–xxix.
- 19 Tilly & Tarrow 2007, s. 54–67.
- 20 Tilly & Tarrow 2007, s. 4–16, 45–67; Tilly 2008, s. 1–30.
- 21 McAdam, Tilly & Tarrow 2001, s.14–24; Tarrow 2011 (1994), s. 16–34.
- 22 Tilly 2007, s. 11–15.
- 23 Nyzell 2009.
- 24 William Sewell Jr, *Logics of History. Social Theory and Social Transformation*, Chicago 2005; William Sewell Jr, "Space in Contentious Politics", i *Silence and Voice in the Study of Contentious Politics*, Ronald R. Aminzade m. fl. (red.), Cambridge University Press 2001, s. 54–56
- 25 Tilly & Tarrow 2007, s. 11–15.
- 26 Tilly & Tarrow 2007, s. 14–16.
- 27 Jämför exempelvis med Tilly & Tarrow 2007, s. 16, 45.
- 28 Tarrow 2005, s. 103; Tarrow 2010, s. 209; Sidney Tarrow, *The Language of Contention*, Cambridge 2013, s. 18–20, 130–132, 196–198.
- 29 Det extrema fallet kan, i varje fall i sin idealtypiskt tänkta form, vara världspartiet Komintern som över en kongress helt kunde vända i hur alla medlemspartier och i förlängningen medlemmarna skulle förhålla sig politiskt, det vill säga om de skulle gå in i våldsamma konfrontationer på gatunivå (som under tredje periodens Komintern) eller om de skulle arbeta mer traditionellt socialdemokratiskt inom de reformistiska massorganisationerna (som under folkfrontsperioden som följde).
- 30 Tarrow 2005, s. 103; Tarrow 2010, s. 209; Tarrow 2013, s. 18–20, 130–132, 196–198.
- 31 Tarrow, 2005, s. 103; Tarrow, 2010, s. 209; Tarrow, 2013, s. 18–20, 130–132, 196–198.
- 32 Charles Tilly, *Social movements 1768–2004*, Boulder Colorado, 2004, s. 12–13; Doug McAdam & Dieter Rucht, "Cross-National Diffusion of Social Movement", *Citizens, protest and democracy*, Russel J Dalton (red.) Newbury Park 1993, s. 63.
- 33 Lesley J. Wood, *Direct Action, Deliberation, and Diffusion: Collective Action after the WTO Protests in Seattle*, New York 2012 s. 113–122.

- 34 David Featherstone & Joe Painter (red.), *Spatial politics. Essays for Doreen Massey*, Chichester 2013.
- 35 Tilly 2007; Sidney Tarrow, *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*, Cambridge 2010. För att exemplifiera går det att se hur de veckovis återkommande demonstrationerna i Köpenhamn efter rivningen av Ungdomshuset 2007 tillsammans med likaledes regelbundet återkommande ordningsstörningar i form av upplopp eller mindre angrepp på polismakten var och en för sig kan sägas utgöra en avgränsad episod. Eftersom episoderna innehåller liknande aktörer, krav och konfliktrepertoarer går de att foga samman i en kampanj som spänner över en tid från det att konflikten hettar till sommaren 2006 till det att kommunen instiftar ett nytt självstyrande ungdomshus 2008.
- 36 Mikkelsen, 2013, s. 82.
- 37 Mikkelsen, 2013, s. 85–86.
- 38 Denna forskningstradition är idag mycket omfattande och endast några arbeten kan nämnas här. Som två exempel där verk av Charles Tilly dessutom delvis används se Karin Sennefelt, *Den politiska sjukan. Dalupproret 1743 och frihetstidens politiska kultur*, Hedemora 2001 och Nils Erik Villstrand, *Anpassning eller protest. Lokalsamhället inför utskrivningarna av fotfolk till den svenska krigsmakten 1620–1679*, Åbo 1992.
- 39 Rolf Karlbom, *Hungerupplopp och strejker 1793–1867. En studie i den svenska arbetarrörelsens uppkomst*, Lund 1967.
- 40 Brink Pinto & Olofsson, 2011.
- 41 Jane Cederqvist, *Arbetare i strejk. Studier rörande arbetarnas politiska mobilisering under industrialismens genombrott. Stockholm 1850–1909*, Stockholm 1980 och Björn Horgby, *Egensinne och skötsambet. Arbetarkulturen i Norrköping 1850–1940*, Stockholm 1993.
- 42 Uttalandet är generaliserande och det finns undantag. Så är exempelvis Mats Berglunds avhandling *Massans röst. Upplopp och gatubräk i Stockholm 1719–1848*, Stockholm 2009 en delvis Tilly-inspirerad analys av kollektiva konfrontationer före år 1850. Som ett exempel på CPS-inspirerad forskning om tidigare föga uppmärksammade konfrontationer under andra halvan av 1800-talet bör särskilt nämnas Magnus Olofsson, *Tullbergska rörelsen. Striden om den skånska frälsejorden 1867–1869*, Lund 2008.
- 43 För några exempel på modern forskning om sociala konfrontationer under 1900-talet (såväl CPS-inspirerad som inte), se Magnus Alkarp, *Fyra dagar i april. Påsckravallerna i Uppsala 1943*, Lund 2013; Irene Andersson, ”Sill och husmödrar. Matprotester i Malmö 1942”, *Arbetshistoria* 2014:1–2; Andrés Brink Pinto & Johan Pries, *Trettionde november. Kampen om Lund 1985–2008*, Lund 2013; Martin Ericsson, ”Ut med er tattare, vi ska döda er! Jönköpingskravallerna 1948 och det dubbla utanförskapet,” i *Usla, elända och arma. Samhällets utsatta under 700 år*, Sofia Holmlund & Annika Sandén (red.), Stockholm 2013; Johansson 2001; Nyzell 2009; Jan Selling, *Svensk antiziganism. Fördomens kontinuitet och förändringens förutsättningar*, Limhamn 2013, s. 75–102; Håkan Thörn, *Stad i rörelse. Stadsomvandlingen och striderna om Haga och Christiania*, Stockholm 2013.
- 44 Bristen på synteser har påtalats av Lars Edgren & Magnus Olofsson, ”Politik underifrån. Kollektiva aktioner i Sverige och Danmark under 1800- och 1900-talen”, *Arbetshistoria* 2014:1–2. Ett försök att analysera temporala och regionala variationer bland upplopp i urban miljö görs dock i Magnus Olofsson, ”Upploppskulturer. Stockholm och landsort i svenska 1800-talsupplopp”, *Arbetshistoria* 2014:1–2.
- 45 Brink Pinto & Pries 2013.